

DRUGA STRANA, ALFRED KUBIN
ČOVEK OD POVERENJA, HERMAN MELVIL
KOD ŽENSKOG RAJA, EMIL ZOLA
SUMORNA KUĆA, ČARLS DIKENS

EN VERONIKA

Prevela s engleskog
Maja Bajić

■ Laguna ■

Naslov originala

Herbert George Wells

ANN VERONICA

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

Knjiga br. 5

EN VERONIKA

SADRŽAJ

Vladislava Gordić Petković:

Šaka zlatne prašine: bitka za ljubav i ostala ženska prava . . . 9

Prva glava: En Veronika razgovara s ocem 21

Druga glava: En Veronika razmatra različite stavove . . . 47

Treća glava: Jutro uoči krize 63

Četvrta glava: Kriza 88

Peta glava: Beg u London 95

Šesta glava: Prigovori 112

Sedma glava: Ideali i stvarnost 127

Osma glava: Biologija 151

Deveta glava: Razmirice 173

Deseta glava: Sifražetkinje. 202

Jedanaesta glava: Razmišljanja u zatvoru 219

Dvanaesta glava: En Veronika dovodi sve u red 230

Trinaesta glava: Prsten sa safirima 243

Četrnaesta glava: Slom pokajnika 261

Petnaesta glava: Poslednji dani kod kuće	.278
Šesnaesta glava: Na planini	.288
Sedamnaesta glava: Pogled unazad.	.307
<i>O autoru.</i>	.317

PRVA GLAVA

En Veronika razgovara s ocem

Prvi deo

Jedne srede po podne, krajem septembra, En Veronika Stenli došla je iz Londona, svečano uzbuđena i rešena da iste večeri sve raščisti s ocem. I ranije je drhtala na ivici odluke, ali ovog puta ju je sasvim sigurno donela. Nastupila je kriza, i njoj je bilo gotovo drago zbog toga. U vozu na putu do kuće zaključila je da ova kriza mora biti presudna. Iz tog razloga ovaj roman počinje upravo ovde, ni pre ni kasnije, jer je njegova namera da ispriča pozadinu te krize i njene posledice.

U vozu od Londona do Morningsajd Parka imala je ceo kupe samo za sebe i sedela je s obema nogama na sedištu, u položaju koji bi sigurno iznervirao njenu majku i neopisivo užasn timer njenu babu; sedela je s kolenima privučenim do brade i ruku sklopljenih ispred njih, tako udubljena u misli da se trгла pročitavši natpis „Morningsajd Park“ na svetiljci i pomislila da izlazi iz stanice, iako je zapravo tek ulazila. „Gospode!“, uzviknu. Namah je skočila, zgrabila kožnu torbu na kopču, u kojoj su se nalazili sveske, debeo udžbenik i smeđežuti pamflet, i vešto sletela s vagona, samo da bi shvatila da voz usporava

i da sad zbog svoje ishitrenosti mora da pređe celu dužinu perona. „Ponovo sam se prešla“, pomisli. „Budala!“ Iako je u sebi besnela, koračala je odajući utisak one samozatajne spokojnosti koja pred očima sveta dolikuje mladoj dami od nepune dvadeset dve godine.

Sišla je staničnim putem pored urednih isturenih lokala trgovca ugljem i agenta za nekretnine, sve do kapije pokraj kasapnice, odakle je poljska staza vodila do njene kuće. Ispred pošte stajao je gologlavi plavokosi mladić u sivim flanelskim pantalonama, koji je brižljivo lepio markicu na pismo. Kad ju je ugledao, telo mu se ukočilo, a obrazi jarko zarumeneli. Ona je imala potpuno nehajan izraz, iako ju je možda baš njegovo prisustvo navelo da krene zaobilaznim putem preko polja umesto direktno Avenijom.

„Uf!“, uzviknu on, sumnjičavo pogleda u pismo, a zatim ga otpravi u sanduče. „Pa da pokušamo“, reče. Potom je nekoliko sekundi neodlučno stajao s rukama u džepovima i usta nameštenih za zvižduk, a onda je Avenijom krenuo kući.

Čim je prošla kroz kapiju, En Veronika ga je zaboravila, a na lice joj se vratila duboka zamišljenost. „Sad ili nikad“, rekla je sebi.

Morningsajd Park bio je predgrađe koje nije, kako ljudi kažu, sasvim ispunilo očekivanja. Poput predrimске Galije, sastojalo se iz tri dela. Postojala je Avenija, koja je upadljivo elegantno vijugala od železničke stanice i gubila se u obradivoj divljini, s velikim vilama od žute cigle s obe strane; zatim je tu bio trotoar, grupica radnji oko pošte i radnički stanovi načičkani pored lučnog železničkog mosta. Ispod luka prolazio je put od Serbitona do Epsoma, a poput gljiva jarkih boja u jarku nicalo je i četvrto naselje crveno-belih vilica s fasadom od kulira, kitnjastim zabatima i drečavim žaluzinama. Iza Avenije se nalazilo brdašće, preko čijeg vrha je vodila staza s gvozdеном оградом. Kod vratnica pod brestom staza se račvala, pri čemu se jedan krak vraćao ka Aveniji.

„Sad ili nikad“, reče En Veronika, ponovo se penjući na vratnice. „Ma koliko mrzela svađu, moram da se zauzmem za sebe ili da se predam.“

Ležerno je sela i posmatrala zadnji deo kuća na Aveniji; potom su joj oči odlutale do mesta na kom su nove crveno-bele vile provirivale među drvećem. Izgledalo je kao da popisuje stvari. „Zaboga!“ reče najzad. „Kakvo mesto! Teskobno nije prava reč. Za koga li me on smatra!“

Kad je sišla s vratnica, nagoveštaji unutrašnjeg sukoba, naznake sumnje, iščezli su s njenog lica toplih boja. Sad je imala jasan i smiren izraz osobe koja je donela odluku. Ispravila se i svetlosmeđim očima rešeno gledala ispred sebe.

Kad je prišla uglu Avenije, pojavio se gologlavi plavokosi muškarac u sivim flannelskim pantalonama. Nešto u njegovom držanju odavalo je da glumi spontanost. Nespretno ju je pozdravio. „Zdravo, Vi!“ reče.

„Zdravo, Tedi!“ odgovori.

Na trenutak je zastao dok nije prošla.

Međutim, bilo je jasno da nije raspoložena ni za kakvog Tedija. On shvati da je krenuo stazom preko polja, a ta bi se šetnja u najboljem slučaju mogla nazvati nezanimljivom.

„Dođavola!“ uzviknuo je ogorčeno, „dođavola!“

Drugi deo

En Veronika Stenli imala je dvadeset jednu i po godinu. Imala je crnu kosu, tanke obrve i čist ten, a sile koje su oblikovale crte njenog lica obavile su svoj posao natanane i s ljubavlju, čineći ih nežnim i prefinjenim. Bila je vitka, a ponekad je delovala i visoko; hodala je i nosila se s lakoćom i radošću osobe koja se uglavnom dobro oseća, a ponekad bi se malo pogurila i izgledala zamišljeno. Izraz njenih usana ličio je na nešto između

zadovoljstva i osmejka, držanje joj je bilo tiho i suzdržano, a iza te maske bila je očajnički nezadovoljna i željna slobode i života.

Želela je da živi. Bila je žestoko nestrpljiva – nije tačno znala zbog čega – da nešto uradi, bude, doživi. A iskustvo je dolazilo sporo. Činilo se da je ceo svet oko nje – kako se to može opisati? – umotan u nekakvu zaštitu, poput kuće koju ljudi ostave preko leta. Zavesе su bile navučene, sunce nije prodiralo, nije se videlo koje boje sivi prekrivači kriju. To ju je zanimalo. A nisu postojale nikakve naznake da će se zastori ikad podići, da će se prozori ili vrata otvoriti, ili da će lusteri, koji su obećavali tako blistav plamen, ikad biti otkriveni, napunjeni i upaljeni. Oko nje su se motale smušene duše, kojima nije samo glas bio prigušen, već i misli.

U školskim danima, pogotovo onim ranim, svet je bio izričit prema njoj, govorio joj je šta treba da radi, a šta ne, davao joj lekcije, igre i razna prikladna interesovanja. Sada je postala svesna činjenice da postoji pozamašna grupa interesovanja u koju spadaju zaljubljuvanje i venčavanje, s određenim privlačnim i zabavnim sporednim dešavanjima poput flerta i „zainteresovanosti“ za ljude suprotnog pola. Ovoj oblasti pristupila je sa svojom uobičajenom ustreptalom zebnjom. Međutim, tu je naišla na prepreku. Njen svet ju je brzo, preko njenih nastavnica, starijih školskih drugarica, tetke i niza drugih odgovornih ljudi od autoriteta, uverio da o tim interesovanjima nipošto ne sme da razmišlja. Gospođica Mofat, nastavnica istorije i dobrog vladanja, bila je naročito izričita po tom pitanju, a svi su složno izražavali prezir i sažaljenje prema devojkama čije su misli išle u tom pravcu, i koje su to pokazivale u razgovoru, oblačenju ili držanju. Ta grupa interesovanja bila je, zapravo, drugačija od svih ostalih grupa, neobična i posebna, i trebalo je stideti je se do srži. Uprkos tome, En Veroniki je bilo teško da ne razmišlja o tim stvarima. No, budući prilično ponosna, odlučila je da se odrekne tih nepoželjnih tema i da misli drži što dalje od njih,

ali zato se na kraju školskih dana osećala onako odsutno kao što sam opisao, i prilično nemirno.

Ako su te stvari bile zabranjene, zaključila je, onda za nju nije postojalo neko naročito mesto na svetu, nije imala šta da radi, osim da besposlena tavori između poseta, tenisa, probranih romana, šetnji i brisanja prašine u očevoj kući. Mislila je da bi studije bile bolje. Bila je pametna devojka, najbolja u generaciji u gimnaziji, i odvažno se borila za Samervil* ili Njunam,** ali njen otac je na večeri kod prijatelja upoznao devojku sa Samervila i raspravljao se s njom, nakon čega je zaključio da takve stvari oduzimaju ženi ženstvenost. Samo je rekao da želi da ona živi kod kuće. Došlo je do određene prepirke, a za to vreme nastavila je da pohađa školu. Na kraju su se pogodili oko kursa prirodnih nauka na Ženskom koledžu Tredgold – tad je već bila primljena na Univerzitet u Londonu – bila je punoletna i to je, pored sezonske karte, iskoristila kao argument da ubedi tetku da joj da rezervni ključ. Kurioziteti što izazivaju stid vratili su joj se u misli, nevešto maskirani u književnost i slikarstvo. Gutala je knjige, i nedavno je zbog tetkine cenzure počela da krijumčari one za koje je mislila da bi mogle biti zabranjene umesto da ih otvoreno donosi kući, a u pozorište je išla kad god je mogla da pronade prihvatljivo društvo. Ispit iz osnova prirodnih nauka položila je s najvišim ocenama i specijalizovala se za biologiju. Posedovala je istančan osećaj za formu i neobičnu mentalnu oštrinu, te su joj biologija i naročito uporedna anatomija bile prilično zanimljive, mada nije bilo sasvim jasno kakvo joj to prosvetljenje pruža na ličnom nivou. Dobro je secirala, i za godinu dana počela je da se žvircira zbog ograničenosti nastavnice koja je u Tredgoldovoj laboratoriji „prodavala“ prevaziđeno znanje. Već je bila

---

* Jedan od prvih dva ženska koledža Univerziteta u Oksfordu. (Prim. prev.)

** Ženski koledž Univerziteta u Kembridžu. (Prim. prev.)

shvatila da predavačica beznađežno greši i da je smućena – što predstavlja test za dobrog poznavaoaca uporedne anatomije – u glavi. Prepoznala je u sebi želju da se upiše na Imperijalni koledž u Vestminsteru, gde je Rasel predavao, i da rad nastavi na samom izvoru.

Već je bila pitala oca za to, na šta je on neodređeno odgovorio: „Videćemo, mala Vi; videćemo.“ Stanje neizvesnosti trajalo je sve dok nije izgledalo neminovno da će ostati još jedan semestar na Tredgoldu, a u međuvremenu je izbio mali sukob, koji je u žižu doveo pitanje ključa od kuće, kao i Veronikinog položaja uopšte.

Pored raznih poslovnih ljudi, advokata, činovnika i udovica koji su živeli na Aveniji Morningsajd Parka, postojala je i jedna porodica neobičnih sklonosti i umetničkog senzibiliteta, Vidžetovi, s kojom se En Veronika sprijateljila. Gospodin Vidžet bio je novinar i kritičar umetnosti, nerazdvojan od zelenkasnosivog odela od tvida i „artističkih“ braon kravata; nedeljom ujutru je na Aveniji pušio kukuruznu lulu, putovao je u London čudnim vagonima treće klase i otvoreno prezirao golf. Živeo je u jednoj od manjih kuća blizu stanice. Imao je jednog sina, koji je išao u mešovitu školu, i tri kćerke nesvakidašnje lepe riđe kose, koje su En Veroniki bile preslatke. Dve su bile njene bliske prijateljice u srednjoj školi i umnogome su doprinele tome da njen um odluta izvan granica literature dostupne kod kuće. Bila je to vesela, neodgovorna, bestidno uboga porodica u tonovima izbledele zelene i zagasite ljubičaste boje, a devojke su gimnaziju zamenile Umetničkom školom Faden i vedrim, uzbuđljivim životom sačinjenim od igranki studenata umetnosti, socijalističkih sastanaka, pozorišnih galerija, razgovora o radu, a ponekad čak i od samog rada; i povremeno su izvlačile En Veroniku iz dubina njene marljivosti i uvodile je u krug takvih doživljaja. Pozvale su je da dođe na prvu od dve velike godišnje Fadenove igranke, onu u oktobru, i En Veronika je oduševljeno prihvatila. A onda joj je otac rekao da ne sme da ide.

Rešio je da lupi šakom o sto i rekao da ne sme da ide.

Odlazak na igranku podrazumevao je dve stvari koje, uprkos svem taktu, En Veronika nije uspela da sakrije od tetke i oca. Njena uobičajena dostojanstvena suzdržanost nije joj koristila. Kao prvo, trebalo je da nosi kostim gusarove neveste, a kao drugo, ostatak noći posle igranke trebalo je da provede u Londonu sa sestrama Vidžet i odabranim društvom u „sasvim pristojnom hotelčiću“ u blizini Ficrojevog trga.

„Ali, draga!“, zavapila je njena tetka.

„Shvatite“, reče En Veronika tonom koji izražava poteškoću, „obećala sam da ću ići. Nisam znala – ne vidim kako sad mogu da otkážem.“

Tad joj je otac postavio ultimatum. Nije joj ga izneo usmeno, već u pismu, što se njoj činilo kao naročito nedostojan način zabrane. „Nije mogao to u lice da mi kaže“, reče En Veronika.

„Ali naravno, to je, zapravo, tetkino maslo.“

I tako je En Veronika, bližeći se kapiji svoje kuće, pomislila: „Nekako ću se izboriti s njim. Izboriću se. Ako ne bude hteo...“

Međutim, ni neizgovorenim rečima nije se usuđivala da izrazi drugu mogućnost.

Treći deo

Veronikin otac bio je advokat s dobrim udelom u vlasništvu kancelarije: vitak, pouzdan, zebljiv, živčan, uredno izbrijan muškarac od pedeset tri godine, strogo izraza, oštrog nosa, gvozdeno-sivih očiju, s naočarima u zlatnom okviru i malom okruglom ćelom na temenu. Zvao se Piter. U nepravilnim razmacima dobio je petoro dece, od kojih je En Veronika bila najmlađa, te ju je dočekaao kao već iskusan, potrošen i nepažljiv roditelj; zvao ju je „mala Vi“ i pokazivao neočekivane i zbunjujuće izraze naklonosti, ponašajući se prema njoj, u zavisnosti od prilike, kao da je stara negde između jedanaest i dvadeset osam

godina. Gradska uprava ga je silno brinula, a preostalu snagu trošio je delom na golf, sport koji je veoma ozbiljno shvatao, a delom na bavljenje mikroskopskom petrografijom.

Mikroskopijom se bavio iz hobija, na onaj nefilozofski viktorijanski način. Dobivši mikroskop za osamnaesti rođendan, zainteresovao se za tehničku mikroskopiju, a slučajno prijateljstvo s prodavcem mikroskopa iz Holborna učvrstilo je tu naklonost. Kako je imao izuzetno vešte prste i gajio ljubav prema detaljima, postao je jedan od najspretnijih amaterskih izrađivača stenskih preparata na svetu. Na sobičak u potkrovlju kuće trošio je mnogo više novca i vremena nego što je to mogao sebi da priušti, praveći novu spravu za oblikovanje stena i nove mikroskopske dodatke, stanjujući komade kamena dok ne postanu providni i izlažući ih na lep i dostojanstven način. Govorio je da to radi „da bi skrenuo misli“. Svoje najveće uspehe pokazivao je Laundsovom mikroskopskom društvu, gde su njihova tehnička svojstva bez izuzetka izazivala divljenje. Njihova naučna vrednost bila je manja, budući da je kamenje birao isključivo na osnovu zahtevnosti obrade ili verovatnoće da će privući pažnju na skupovima društva. Na preparate koje su pravili „teoretičari“ gledao je s velikim prezirom. Možda su štošta dokazivali, ali bili su debeli, nepravilni i žalosni. Uprkos tome, neosetljivi, zabludeli svet davao je takvim ljudima svakojaka priznanja.

Slabo je čitao, i to uglavnom lagana štiva šarenih naslova, *Crveni mač*, *Crni šlem*, *Ljubičasti ogrtač*, takođe da bi „skrenuo misli“. Čitao je zimi posle večere, što je En Veronika povezivala s običajem da zaposedne lampu i posadi par iznošenih isflekanih papuča od jelenje kože na ogradu kamina. Ponekad se pitala zašto je njegovim mislima bilo potrebno toliko ometanja. Od novina je najviše voleo da čita *Tajms*. Počinjao bi da ga čita za doručkom, često se otvoreno nervirajući, a dovršavao u vozu, pri čemu kod kuće nisu ostajale nijedne druge novine.

En Veroniki je jednom palo na pamet da ga je poznavala kad je bio mlađi, ali dani su se nizali, i svaki od njih je ponajvećma brisao utisak onog prethodnog. Ipak, sećala se da je, kad je bila devojčica, ponekad nosio teniske pantalone i da je spretno ulazio biciklom kroz kapiju i dovozio se do ulaznih vrata. U tim danima pomagao je njenoj majci u bašti i muvao se oko nje dok je stajala na merdevinama i zakucavala puzavice za kuhinjski zid.

Kao najmlađem detetu, En Veroniki je zapalo da živi u kući koja je s vremenom bivala sve tiša i dosadnija. Majka joj je umrla kad je imala trinaest godina, dve znatno starije sestre udale su se – jedna poslušno, a druga iz inata; dvojica braće otišla su u svet mnogo pre nje, te je zato morala da se zadovolji druženjem s ocem. Međutim, on nije bio bogzna kakav otac za druženje.

Njegovi stavovi o devojkama i ženama bili su smerni i sentimentalni; one su bile stvorenja koja su, mislio je, ili suviše pokvarena za pristojan rečnik, pri čemu su često bile nepoželjno poželjne, ili suviše neiskvarene i dobre za život. Za njega je ova jednostavna klasifikacija jednog brojnog i raznovrsnog pola isključivala sve međuvarijante; smatrao je da se ove dve klase čak i u mislima moraju razdvajati i držati podalje jedna od druge. Žene su poput grnčarskih sudova – ili za obožavanje ili za prezir, a svakako krhke. Nikad nije želeo ćerke. Kad god bi mu se ćerka rodila, krio je ozlojeđenost od supruge s velikom brigom i trudom, a u kupatilu je, što mu nije bilo svojstveno, psovao iz dna duše. Bio je pravi muškarac, neopterećen jakom vezom s majkom, i strasno je voleo svoju tamnooku, ljupku, vedru i aktivnu ženu. Međutim, oduvek je osećao (nikad nije dozvoljavao sebi da razmišlja o tome) da je brzina kojom su zasnovali porodicu bila pomalo neuviđavna s njene strane, i donekle nametnuta. Ipak, dvojici sinova isplanirao je sjajne karijere, i uz sasvim ljudsku dozu odstupanja i kašnjenja, tim putem su i krenuli. Jedan je bio u Indijskoj javnoj službi, a

drugi u perspektivnoj industriji automobila. Nadao se da će ćerke biti majčina briga.

Nije ništa znao o ćerkama. One se muškarcu samo dese.

Razume se, devojčice su čarobna stvar. Veselo trčkaraju, ludiraju se, vedre su i lepe, imaju ogromne količine meke kose i veću sposobnost za izražavanje naklonosti od svoje braće. Ljubak su dodatak nasmešenoj majci i simpatično je podražavaju, oponašajući njene gestove. Izgovaraju divne rečenice koje možeš prepričavati u gradu ili uz punč. Daješ im razne nadimke – „maco“, „mico“, Verka i Vi; u igri je udariš, pa ona udari tebe. Voli da ti sedi na kolenu. Sve je to u redu.

Međutim, ćerkica je jedno, a ćerka drugo. Tu se razvija odnos o kom gospodin Stenli nikad nije razmišljao. Kad bi uhvatio sebe kako razmišlja o tome, to bi ga toliko uznemirilo da bi odmah pribegao skretanju misli. Šareni romani kojima se opuštao jedva da su se doticali tog aspekta života, ili bar ne na koristan način. Junaci nikad nisu imali ćerke, već su pozajmljivali tuđe. Jedina njegova zamerka, štaviše, na ovu školu književnosti bila je to što olako shvata roditeljska prava. Njega je instinkt nagonio da ćerke smatra svojom imovinom, koja mora da ga sluša i koju po sopstvenom nahođenju može nekom da preda ili zadrži kao utehu pod stare dane. Za ovu ideju o vlasništvu vezivao je određeni sentimentalni glamur, voleo je da sve bude primereno upakovano, ali to je i dalje bilo vlasništvo. Vlasništvo mu se činilo kao razumno oduženje za svu brigu i trošak odgajanja ćerke. Ćerke nisu bile kao sinovi. Primetio je, međutim, da romani koje je čitao i svet u kom je živio ne odobravaju ove pretpostavke. Pošto ih ništa drugo nije zamenilo, one su nastavile tiho da obitavaju u njegovoj glavi. Novo i staro su se poništavali; njegove ćerke postale su istovremeno i kvazinezavisne i zavisne – što je apsurdno. Jedna se udala u skladu s njegovim željama, a druga protivno njima, i sad je ostala En Veronika, njegova mala Vi, koja je bila nezadovoljna svojim lepim, sigurnim i zaštićenim domom, odlazila

s gologlavim prijateljicama na socijalističke sastanke i igranke umetničke škole i pokazivala želju da svoje naučne ambicije dovede do nežensvenih visina. Činilo se da ga smatra običnim blagajnikom koji raspolaže sredstvima njene slobode. A sad je tvrdila da *mora* napustiti disciplinu i sigurnost Ženskog koledža Tredgold i pohađati Raselova raspuštena predavanja i želela da ide na maskenbale u gusarskom kostimu i da ostatak noći provede s razuzdanim sestrama Vidžet u nekom neopisivo groznom hotelu u Sohou!

Davao je sve od sebe da uopšte ne razmišlja o njoj, ali čitava situacija i njegova sestra zahtevale su hitno rešenje. Napokon, odložio je *Ljubičasti šešir*, ušao u radnu sobu, upalio plinski kamin i napisao pismo koje je dovelo ove nezadovoljavajuće odnose do prelomne tačke.

Četvrti deo

Draga Vi, napisao je. Jao, te ćerke! Glockao je olovku i razmišljao, pocepao papir i krenuo iz početka.

Draga moja Veronika,

Tvoja tetka mi kaže da imaš neki dogovor sa sestrama Vidžet u vezi s maskenbalom u Londonu. Koliko shvatam, želiš da se pojaviš u nekakvom besmislenom kostimu, umotana u svoj operski ogrtač, i da posle svečanosti nameravaš da odsedneš s tim tvojim prijateljicama, bez pratnje starijih, u hotelu. Mrsko mi je da te sputavam u željama, ali nažalost...

„Hm“, zamislio se, a potom precrtao poslednju reč.

...ali to je nemoguće.